

ГЕНЕТИЧНИЙ АЛГОРИТМ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ КОМІВОЯЖЕРА

А. М. Господінов¹, С. А. Смирнов¹

¹ Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Фізико-технічний інститут

Анотація

Досліджена робота генетичного алгоритму на прикладі задачі комівояжера. Запропоновано свій варіант налаштування алгоритму. Наведене порівняння ефективності розв'язку задачі комівояжера за допомогою генетичного алгоритму з відомими методами розв'язку на однакових наборах даних.

Ключові слова: генетичний алгоритм, оптимізація, селекція, схрещування

Вступ

Генетичні алгоритми виникли в результаті спостереження і спроб копіювання природних процесів, що відбуваються в світі живих організмів, зокрема, еволюції, пов'язаної з нею селекції (природного відбору) популяції живих істот. У даній роботі розглядаються генетичні алгоритми як інструмент оптимізації. Моделлю, що розглядається, була обрана задача комівояжера, оскільки проблематика NP-повних задач зараз як ніколи актуальна. Інструментарієм для практичного дослідження було обрано середовище MATLAB, так як воно має значну кількість вбудованих функцій і панелей інструментів для розв'язку завдань генетичного програмування.

1. Постановка задачі

Комівояжер - бродячий торговець. Задача комівояжера - важливе завдання транспортної логістики, галузі, що займається плануванням транспортних перевезень. Комівояжеру, щоб розпродати потрібні і не дуже потрібні в господарстві товари, потрібно об'їздити n пунктів і врешті-решт повернутися в початковий пункт. Потрібно визначити найбільш вигідний маршрут об'їзду. В якості міри вигідності маршруту (точніше кажучи, не вигідності) може служити сумарний час у дорозі, сумарна вартість дороги, або, в простому випадку, довжина маршруту.

Математичне формулювання

Задачу можна представити у вигляді множини ребер V . Кожному ребру i, j співставляється двійкова змінна $x_{ij} \in \{0, 1\}$, яка дорівнює 1, якщо ребро належить маршруту, і 0 – у іншому випадку. Кожна вершина повинна сполучатися через пару ребер з рештою вершин, тобто, через вхідне і вихідне ребро:

$$\forall i \in V \sum_{j \in V \setminus \{i\}} x_{ij} = 2$$

Так, кожен вектор з елементами, рівними 0 і 1, визначає коректний маршрут, який є розв'язком задачі комівояжера:

$$\min \left\{ \sum_{i \in V} \sum_{j \in V \setminus \{i\}} c_{ij} x_{ij} \mid x_{\text{valid}}(1)(2), x_{ij} \in \{0, 1\} \right\}$$

2. Робота генетичного алгоритму

Генетичний алгоритм - евристичний алгоритм пошуку, який використовується для розв'язку задач оптимізації та моделювання шляхом послідовного підбору, комбінування і варіації шуканих параметрів з використанням механізмів, що нагадують біологічну еволюцію. Є різновидом еволюційних обчислень. Основною особливістю генетичного алгоритму є використання оператора «схрещування», який виробляє операцію рекомбінації рішень-кандидатів, роль якої аналогічна ролі схрещування в живій природі. Далі розберемо структуру роботи генетичного алгоритму.

Початкова популяція

Початкова популяція генерується зазвичай випадково. Єдиний критерій – достатня різноманітність особин, щоб уникнути потрапляння популяції в найближчий локальний екстремум, що не є глобальним.

Оцінка пристосованості

Оцінювання популяції необхідно для того, щоб виявити більш пристосованих і менш пристосованих особин. Для підрахунку пристосованості кожної особини використовується функція пристосованості (цільова функція) $f_i = f(G_i)$, де $G_i = \{g_{ik} \mid k = 1, 2, \dots, N\}$ – хромосома i -ї особини, g_{ik} – значення k -го гена i -ї особини, N – кількість генів в хромосомі.

Селекція

Селекція (відбір) необхідна, щоб вибрати більш пристосованих особин для схрещування. З існуючих варіантів селекції розглянемо рулеточну селекцію. В даному варіанті селекції ймовірність p_i i -ї особини взяти участь в схрещуванні пропорційна значенню її пристосованості f_i і дорівнює $p_i = \frac{f_i}{\sum_j f_j}$

Схрещування

Відібрані в результаті селекції особини (батьківські) схрещуються і дають потомство. Хромосоми нащадків формуються в процесі обміну генетичною інформацією (із застосуванням оператора кросовера) між батьківськими особинами. Створені таким чином нащадки складають популяцію наступного покоління.

2.1. Налаштування алгоритму

Для отримання результатів був використаний пакет прикладних програм для вирішення задач технічних обчислень – MATLAB. Він надає вбудовану панель інструментів OptimToolbox, яка призначена для розширення функціональних можливостей пакета алгоритмами оптимізації, зокрема, генетичними алгоритмами.

Запропоновані налаштування

- На вході хромосома подана у вигляді бінарного вектора.
- Розмір популяції стандартний – 50 особин.
- Ймовірність кросинговеру – 0.8. Використовуємо метод генерації перестановок.
- Так як розмір популяції відносно невеликий, є ймовірність потрапляння в локальний мінімум. Тому приймаємо досить велике значення параметра мутації – 0.2.
- Нова популяція створюється після розрахунку функції пристосованості.
- Критерієм зупинки виконання алгоритму є незмінність значень функції пристосованості.

Результати

Порівняємо ефективність розв'язку задачі комівояжера за допомогою генетичного алгоритму з ефективними методами вирішення на однакових наборах даних з критеріями часу та точності використання. В якості методу побудови мінімального кістяка був використаний алгоритм Прима.

Табл. 1. Порівняння точності розв'язку задачі комівояжера за допомогою генетичних алгоритмів з ефективними методами вирішення на однакових наборах даних (розмір мінімального за довжиною гамільтонового циклу в графі)

Кількість міст	Генетичний алогитм	Рішення за допомогою мінімального кістяка	Оптимізація рішення за допомогою мінімального кістяка
5	1.42	1.46	1.46
15	3.22	3.5	3.28
50	5.89	7.94	6.68
100	8.73	10.79	10.05
200	11.98	15.14	13.78
400	16.33	20.61	18.8

Табл. 2. Порівняння часу розв'язку задачі комівояжера за допомогою генетичних алгоритмів з ефективними методами розв'язання на однакових наборах даних (час в мс), процесор Intel(R) Core(TM) i5-3230M CPU @2.60GHz

Кількість міст	Генетичний алогитм	Рішення за допомогою мінімального кістяка	Оптимізація рішення за допомогою мінімального кістяка
5	82	15	15
15	153	32	36
50	543	95	102
100	2530	105	130
200	6735	953	1703
400	15847	2186	3873

Висновки

Аналізуючи табл. 1 і 2, очевидно, що генетичний алгоритм знаходить більш точне рішення в порівнянні з рішенням задачі за допомогою мінімального кістяка навіть з оптимізацією. Однак при вирішенні задачі комівояжера за допомогою генетичного алгоритму при великій кількості міст (велика довжина хромосоми) виникли проблеми зі збіжністю, тому був збільшений параметр мутації; так само генетичний алгоритм має не дуже хороші показники по часу. На основі отриманих результатів, виділимо переваги і недоліки генетичних алгоритмів.

Переваги:

- Велика кількість вільних параметрів, що дозволяє ефективно вбудовувати евристики;

- Ефективне розпаралелювання;
- Ефективний в рішенні задач зі складною математичною моделлю.

Недоліки:

- Можливі складності в питанні збіжності;
- У простих цільових функціях генетичний алгоритм завжди програє по швидкості простим алгоритмам пошуку.

Специфікою алгоритму є те, що при великих вхідних даних (велика довжина хромосоми, велика популяція, тощо) бажане додаткове налаштування алгоритму для більш продуктивної роботи.

Перелік використаних джерел

1. Батищев Д. И., Неймарк Е. А., Старостин Н. В. Применение генетических алгоритмов к решению задач дискретной оптимизации — 3 изд. — 2007. — 85 с. — Режим доступа: <http://www.unn.ru/pages/e-library/aids/2007/15.pdf>.
2. Вороновский Г. К., и др. Генетические алгоритмы, искусственные нейронные сети и проблемы виртуальной реальности — 1997. — 112 с. — Режим доступа: <https://bookini.ru/geneticheskie-algoritmy-iskusstvennye-nejronnye-seti->
3. Рутковская Д., Пилинский М., Рутковский Л. Нейронные сети, генетические алгоритмы и нечеткие системы — М.: Горячая линия, 2006. 452 с. —
4. Панченко Т.В. Генетические алгоритмы: учебно-методическое пособие — 2007. — Режим доступа: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/394/39394/17112?p_page=1
5. De Jong, K.A. Introduction to the second special issue on genetic algorithms. — Machine Learning — p. 351-353.